

## ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

### ՀՈԴՎԱԾՆԵՐ

|                                                                                                           |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Հ. Դ. Դարբինյան—Հումանիզմի և բարեկամության դոսևորումները հայ հին և միջնադարյան գրականության մեջ . . . . . | 3  |
| Է. Բ. Աղայան—Բառաբանություն և ստուգաբանություն . . . . .                                                  | 16 |
| Ս. Ե. Հակոբյան—Գյուղական համայնքը Հայաստանում XV—XVIII դարերում . . . . .                                 | 27 |
| Գ. Խ. Սարգսյան—Մովսես Խորենացին և նրա «Հայոց պատմությունը» . . . . .                                      | 43 |
| Ա. Լ. Հովհաննիսյան—Երաժշտությունը հին Հայաստանում (ռուսերեն) . . . . .                                    | 61 |

### ՀԱՂՈՐԴՈՒՄՆԵՐ

|                                                                                                                                         |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Ս. Բ. Աղաբաբյան—Ստեփան Զորյանի պատմավեպերը . . . . .                                                                                    | 77  |
| Վ. Մ. Հարությունյան—Գիտական մի համագործակցության մասին . . . . .                                                                        | 89  |
| Հանս Վալտեր Պոլ (Քյոլն)—Ֆրանց Վերֆելի «Մուսա լեռան քառասուն օրը» . . . . .                                                              | 105 |
| Մ. Հ. Մուրադյան—Մակար Եկմայանը Թիֆլիսի երաժշտական ուսումնարանում . . . . .                                                              | 113 |
| Ջ. Մ. Միրզաբեկյան—Մովսես Բաղրամյանի փիլիսոփայական երկը . . . . .                                                                        | 122 |
| Խ. Խ. Մկրտչյան—Համադաս բաղադրիչներով բարդ բառերը ժամանակակից հայերենում . . . . .                                                       | 131 |
| Լ. Հ. Ղազանչյան—Լեզվաբանական տերմինների կառուցվածքա-իմաստային վերլուծության մի քանի հարցեր . . . . .                                    | 139 |
| Ն. Ա. Արզումանյան—Հայկական սկզբնաղբյուրներում հիշատակվող «Մատեան գունդ» զորամասը . . . . .                                              | 154 |
| Հ. Մ. Բարթիկյան—Ուռհայեցու երկում հանդիպող «Մարցէ» անվան մասին . . . . .                                                                | 163 |
| Գ. Ս. Շախկյան—Օձունի եկեղեցու և արտաքին սրահի ժամանակագրական և հորինվածքային կապը . . . . .                                             | 169 |
| Է. Լ. Դանիելյան—Պողոտեոսի ցամաքային տեսության արտացոլումը «Աշխարհացույցում» . . . . .                                                   | 179 |
| Պ. Մ. Մուրադյան—Դավիթ Քոբայրեցու Հիշատակարանի մեկ հատվածի հրատարակության և թարգմանության մասին (ռուսերեն) . . . . .                     | 183 |
| Ա. Պ. Կաթրան (Մոսկվա)—XI դարի հունական մի արձանագրություն հայ ստրատեգի անվան հիշատակությամբ (ռուսերեն) . . . . .                        | 189 |
| Ե. Գ. Խաչատուրովա (Մոսկվա)—Հայ-հնդկական բառային իզոգլոսների մասին (ռուսերեն) . . . . .                                                  | 191 |
| Ն. Վ. Խաղաբաձե (Թբիլիսի)— Մատիենների տեղորոշման հարցի շուրջը մ. թ. ա. VI—V դդ. հին հունական աղբյուրների լույսի տակ (ռուսերեն) . . . . . | 200 |

### ԲԱՆԱՎԵՃԵՐ ԵՎ ՔՆՆԱՐԿՈՒՄՆԵՐ

|                                                                                                   |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Վ. Ջ. Ղազարյան—Աբովյանի թիֆլիսյան գործունեության հարցի շուրջը . . . . .                           | 211 |
| Գ. Բ. Պետրոսյան—«Աշխարհացույցի» չափագիտական աղյուսակների լուսաբանություն մի փորձի մասին . . . . . | 227 |

### ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒՄՆԵՐ

|                                                                                              |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Ա. Հ. Աղամյան— Ավետիք Իսահակյանի նամակները Կարեն Միքայելյանին . . . . .                      | 233 |
| Վ. Գ. Վալդիսյան—Կ. Եղյանի նամակները Կ. Կոստանյանցին . . . . .                                | 245 |
| Ս. Տ. Երեմյան—«Աշխարհացույցի» սկզբնական բնագրի վերականգնման փորձ (շարունակություն) . . . . . | 261 |
| Հ. Ս. Ժամկոչյան—Սամառա քաղաքը ըստ մեջխեղյան ձեռագրի նյութերի (ռուսերեն) . . . . .            | 275 |

Ի Ն Ֆ Ո Ր Մ Ա Յ Ի Ա

|                                                                                                     |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Յ ու . Ա ս ռ յ ա ն (Ստեփանակերտ) — Հնագիտական նորույթներ Լեոնային Ղարաբաղում                        | 295 |
| Ա ռ ա Մ ա յ կ ո ս (Վառնա) — Հայկական արձանագրություններ աղբյուրներու վրա<br>Բուլղարիայում . . . . . | 300 |
| Ա. Տ ե ռ - Ղ է ո ն դ յ ա ն — Աղաթանգեղոսի մի նոր բնագիր . . . . .                                   | 303 |
| Գ. Ս ա յ գ ս յ ա ն — Հ. Կ. Այվաղոսկուն նվիրված մի հուշամեղալ (ռուսերեն) . . . . .                   | 304 |
| Ա. Մ խ ի թ ա ռ յ ա ն (Թբիլիսի) — Կովկասյան դրաքննչական կոմիտեի նյութերից<br>(ռուսերեն) . . . . .    | 306 |

Լ Ր Ա Տ Ո Ւ

|                                                                                      |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Հ. Հ ա կ ո բ յ ա ն — Գիտական նստաշրջան՝ նվիրված Լ. Ա. Դուրնովոյի հիշատակին . . . . . | 317 |
|--------------------------------------------------------------------------------------|-----|

## СОДЕРЖАНИЕ

### СТАТЬИ

|                                                                                                        |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Г. Д. Дарбинян — Отражение гуманизма и дружбы в армянской древней и средневековой литературе . . . . . | 3  |
| Э. Б. Агаян — Лексикологические и этимологические исследования . . . . .                               | 16 |
| С. Е. Акопян — Сельская община в Армении в XV—XVIII веках . . . . .                                    | 27 |
| Г. Х. Саркисян — Мовсес Хоренаци и его «История Армении» . . . . .                                     | 43 |
| А. Л. Оганесян — Музыка в древней Армении (на русском языке) . . . . .                                 | 61 |

### СООБЩЕНИЯ

|                                                                                                                                                |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| С. Б. Агабабян — Исторические романы Стефана Зорьяна . . . . .                                                                                 | 77  |
| В. М. Арутюнян — Об одном научном содружестве . . . . .                                                                                        | 89  |
| Ганс Вальтер Поль (Кельн) — «Сорок дней горы Муса» Франца Верфеля . . . . .                                                                    | 105 |
| М. О. Мурадян — Макаре Екмалян в тифлисском музыкальном училище . . . . .                                                                      | 113 |
| Дж. М. Мирзабекян — Философский труд Мовсеса Баграмяна . . . . .                                                                               | 122 |
| Р. Х. Мкртчян — Сложные слова с сочинительными компонентами в современном армянском языке . . . . .                                            | 131 |
| Л. О. Казанчян — Некоторые вопросы структурно-семантического анализа лингвистических терминов . . . . .                                        | 139 |
| Н. А. Арзуманян — Воинская часть «Матян гунд», упоминаемая в армянских первоисточниках . . . . .                                               | 154 |
| Р. М. Бартикян — Об имени «Марцэ» в «Хронографии» Матфея Эдесского . . . . .                                                                   | 163 |
| Б. С. Шахкян — Хронологическая и композиционная связь Одзунской церкви и наружной галереи . . . . .                                            | 169 |
| Э. Л. Даниелян — Отражение континентальной теории Птолемея в «Ашхарацуйце» . . . . .                                                           | 179 |
| П. М. Мурадян — Об издании и переводе одного отрывка из памятной записи Давида Кобайрского (на русском языке) . . . . .                        | 183 |
| А. П. Каждан (Москва) — Греческая надпись XI в. с упоминанием армянина-стратига (на русском языке) . . . . .                                   | 189 |
| Е. Г. Хачатурова (Москва) — Об армяно-индийских лексических изоглоссах (на русском языке) . . . . .                                            | 191 |
| Н. В. Хазарадзе (Тбилиси) — К вопросу о локализации матиенов в свете древнегреческих источников VI—V вв. до н. э. (на русском языке) . . . . . | 200 |

### ДИСКУССИИ И ОБСУЖДЕНИЯ

|                                                                                             |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| В. Дж. Газарян — К вопросу о тифлисском периоде деятельности Абовяна . . . . .              | 211 |
| Г. Б. Петросян — Об одной попытке толкования метрологических таблиц «Ашхарацуйца» . . . . . | 227 |

### ПУБЛИКАЦИИ

|                                                                                                 |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| А. А. Адамян — Письма Аветика Исаакяна Карену Микаеляну . . . . .                               | 233 |
| В. Г. Варданян — Письма К. Эзова К. Костанянцу . . . . .                                        | 245 |
| С. Т. Еремян — Опыт восстановления первоначального текста «Ашхарацуйца» (продолжение) . . . . . | 261 |
| А. С. Жамкочян — Город Самарра по материалам мешхедской рукописи (на русском языке) . . . . .   | 275 |

#### ИНФОРМАЦИЯ

|                                                                                                       |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Ю. Асрян (Степанакерт) — Археологические находки в Нагорном Карабахе . . .                            | 295 |
| Ара Маркос (Варна) — Армянские надписи на надгробниковых плитах<br>в Болгарии . . . . .               | 300 |
| А. Тер-Гевондян — Новонайденный текст Агафангела . . . . .                                            | 303 |
| Г. Саркисян — Медаль в честь И. К. Айвазовского (на русском языке) . .                                | 304 |
| А. Мхитарян (Тбилиси) — Из материалов Кавказского цензурного комитета<br>(на русском языке) . . . . . | 306 |

#### ХРОНИКА

|                                                                      |     |
|----------------------------------------------------------------------|-----|
| Г. Акопян — Научная сессия, посвященная памяти Л. А. Дурново . . . . | 317 |
|----------------------------------------------------------------------|-----|

## CONTENTS

### ARTICLES

|                                                                                                              |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| H. D. Darbinian—The Reflection of Humanism and Friendship in Old and Mediaeval Armenian Literature . . . . . | 3  |
| E. B. Aghayan—Lexicological and Etymological Investigations . . . . .                                        | 16 |
| S. E. Hakopian—Rural Communities in Armenia in the XV—XVIII Centuries . . . . .                              | 27 |
| G. KH. Sarkissian—Moses Khorenatsi and his „History of Armenia“ . . . . .                                    | 43 |
| A. L. Hovhannessian—Music in Ancient Armenia (in Russian) . . . . .                                          | 61 |

### REPORTS

|                                                                                                                                                                |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| S. B. Aghababian—The Historical Novels of Stepan Zorian . . . . .                                                                                              | 77  |
| V. M. Harutounian—About a Scientific Cooperation . . . . .                                                                                                     | 89  |
| Hans Walter Paul (Köln)—Franz Werfel's „The Forty Days of Musa-dagh“ . . . . .                                                                                 | 105 |
| M. H. Muradian—Makar Ekmalian in the Tiflis Music School . . . . .                                                                                             | 113 |
| J. M. Mirzabekian—The Philosophical Work of Moses Baghranian . . . . .                                                                                         | 122 |
| R. KH. Mkrtchian—Compound Words with Co-ordinative Components in the Modern Armenian Language . . . . .                                                        | 131 |
| L. H. Kazanchian—Some Questions on the Structural-Semantic Analysis of Linguistic Terms . . . . .                                                              | 139 |
| N. A. Arzooonian—The Military Unit „Matian Gund“ Mentioned in the Armenian Primary Sources . . . . .                                                           | 154 |
| H. M. Bartikian—On the Name „Martse“ in the Chronography of Matve Edes . . . . .                                                                               | 163 |
| G. S. Shakhkian—Chronological and Compositional Connection of the Odzun Church and the External Gallery . . . . .                                              | 169 |
| E. L. Danielian—The Reflection of the Continental Theory of Ptolemy in the „Aškarhacoyc“ . . . . .                                                             | 179 |
| P. M. Muradian—On the Publication and Translation of a Passage from the Memorandum Notes of David Kobayr (in Russian) . . . . .                                | 183 |
| A. P. Kazhdan (Moscow)—A Greek Inscription of the XI Century with a Mention of an Armenian Strategist (in Russian) . . . . .                                   | 189 |
| E. G. Khachaturova (Moscow)—On Armenian-Indian Lexical Isoglosses (in Russian) . . . . .                                                                       | 191 |
| N. V. Khazaradze (Tbilisi)—On the Question of Localization of Matiens in the Light of Ancient Greek Sources of the VI—V Centuries B. C. (in Russian) . . . . . | 200 |

### DISCUSSIONS

|                                                                                             |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| V. J. Gazarian—The Tiflis Period of Abovian's Activities . . . . .                          | 211 |
| G. B. Petrossian—An Attempt to Interpret the Metrological Tables in „Aškarhacoyc“ . . . . . | 227 |

### PUBLICATIONS

|                                                                                                              |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| A. H. Adamian—Avetik Isahakian's Letters to Karen Mikaelian . . . . .                                        | 233 |
| V. G. Vardanian—The Letters of K. Ezian to K. Kostanians . . . . .                                           | 245 |
| S. T. Eremian—An Attempt at Restoring the Original Text of „Aškarhacoyc“ (continued) . . . . .               | 261 |
| H. S. Djamkochian—The City of Samara According to the Material of Meshkhet Manuscript (in Russian) . . . . . | 275 |

## I N F O R M A T I O N

|                                                                                                      |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Yu. Asrian (Stepanakert) — Archaeological Findings in Mountainous Karabakh                           | 295 |
| Ara Markos (Varna) — Armenian Inscriptions on Plates Over Springs in Bulgaria . . . . .              | 300 |
| A. Ter-Ghevondian — A Newly Discovered Text of Agaphangel . . . . .                                  | 303 |
| G. Sarkissian — A Medal in Honour of I. K. Aivazovsky (in Russian) . . .                             | 304 |
| A. Mkhitarian (Tbilisi) — From the Material of the Caucasian Censor Committee (in Russian) . . . . . | 306 |

## N E W S

|                                                                     |     |
|---------------------------------------------------------------------|-----|
| H. Hakopian — Scientific Session in Memory of L. A. Durnovo . . . . | 317 |
|---------------------------------------------------------------------|-----|

**Տեխ. խմբագիր՝ Լ. Ա. Ազիզբեկյան**

*Խմբագրության հասցեն՝ Երևան — 19, Բարեկամության 24-Գ*  
 Адрес редакции: Ереван — 19, ул. Барикамутян 24-Г  
 Address: 24-G Barekamutian St., Yerevan, Armenia, USSR

|                                                                                |              |              |               |
|--------------------------------------------------------------------------------|--------------|--------------|---------------|
| ՎՋ 06464                                                                       | Հրատ. № 3885 | Պատվեր 228   | Տպաքանակ 3600 |
| Հանձնված է արտագրության 23/IV 1973 թ., ստորագրված է տպագրության 6/VIII 1973 թ. |              |              |               |
| Տպագրական 20,25 մամուլ, պայմանական 28,35 մամուլ, հրատ. 23,41 մամուլ:           |              |              |               |
| Թուղթ № 1, 70×108 <sup>1</sup> / <sub>16</sub>                                 |              | Կինո 80 կոպ. |               |
| Հայկական ՍՍՀ ԳԱ հրատարակչության տպարան, Երևան, Բարեկամության 24                |              |              |               |